IVN EELDE-PATERSWOLDE & VRIES

STEENUILENWERKGROEP VOOR VRIES/DONDEREN/YDE/WINDE/BUNNE/PEIZE/ EELDE/PATERSWOLDE

Coördinatoren:

Ronand Valstar (Vries) : 0620150223/kolenval@ziggo.nl

Roel Rijskamp (Eelde-Paterswolde: 0653980312/roel.rijskamp@gmail.com

Volg ons op Twitter : @steenuilen

Verder : websites van IVNEelde-Paterswolde.nl/Steenuilenwerkgroep en IVNVries.nl/Steenuilenwerkgroep

NIEUWSBRIEF 9, november 2022 *jaargang 5*

Dit na-coronajaar bood ons eindelijk weer de mogelijkheid bij de nestkasthouders op bezoek te gaan. Bij de eerste geluidsinventarisatie kregen we van verschillende lokaties antwoord van roepende mannetjes, maar bij nadere inspectie bleken toch verreweg de meeste kasten onbezet. Natuurlijk broeden niet alle Steenuilen in kasten: holle bomen, plekken onder dakpannen en oude schuurtjes zijn ook favoriet. Grote kans dat ons een broedgeval ontgaat... Kasten bieden echter steeds een hele goede kans op een succesvol broedgeval, als ze tenminste “marterproof “ zijn en dat bleek dit jaar nu in meerdere gevallen kennelijk niet zo te zijn. Een groot punt van aandacht bij de constructie van de kasten. Een ander punt van belang is de verspreiding van de broedparen. Nu hebben we enkele centra. In de nabije toekomst gaan we proberen daar meer en betere verbindingen (“stepping stones”) tussen aan te brengen. In deze brief leest u er mee over en op het kaartje (pag 2) is te zien waar de kasten staan en hoe de verspreiding is. *Anne van der Zijpp*

Broedresultaten 2022

	Aantal	Bijzonderheden
Territoria	9	niet alle met geluid geconstateerd 2 pas na kastinspectie bekend
Nesten	9	mogelijk meer
Eieren	20	mogelijk meer. Minimaal 1 niet uitgekomen (onbevrucht)
Jongen (uitgevlogen)	10	mogelijk meer, 6 geringd

Mislukt	3	2 predatie, 1 nest met 3 jongen was bijna vliegvlug

In een geval zijn er een of meerdere jongen om onbekende reden niet uitgevlogen; een jong lag dood onder de kast.
Het aantal bewoonde kasten blijft heel beperkt: 7 van de totaal 106 uitgezette kasten in onze regio. Op twee lokaties broedden de uilen onder de dakpannen en maakten ze geen gebruik van de aanwezige kasten.
Mogelijk zijn er meer van zulke gevallen: bijvoorbeeld wanneer holle bomen gebruikt worden als nestplaats. De geluidsinventarisatie in het voorjaar levert ook antwoorden van roepende uilen op die we niet kunnen lokaliseren. De bescherming via het aanbieden van broedkasten blijft echter de meest geschikte manier om onze Steenuilen de helpende hand te bieden.
Hieronder ziet u een kaartje waarop de plaats van de kasten met een stip is weergegeven. Duidelijk zijn de concentraties van de geplaatste kasten te zien. Ook duidelijk is dat de verbinding ("stepping stones") tussen die concentraties nog verbeterd kan worden. Dit is een van de voornemens van de werkgroep in het komende jaar. Zie alvast het laatste artikeltje van deze Nieuwsbrief.

Verspreiding van kasten in ons beschermingsgebied

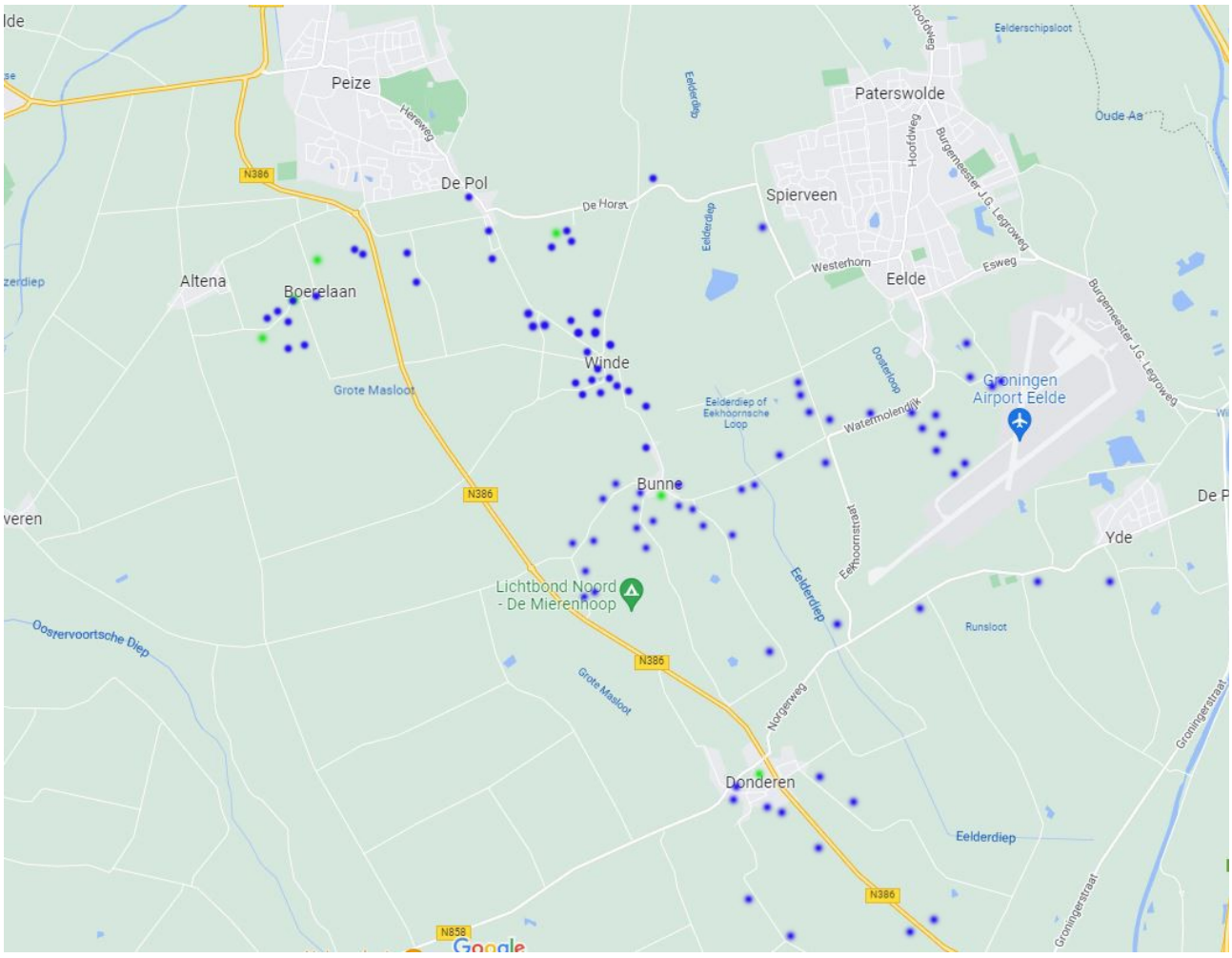

Elke blauwe stip is een door de Werkgroep geplaatste kast. We gaan werken aan de verbindingen tussen de kastlokaties. *Ger Brink*

Muizenruiter geplaatst door Jeugdnatuurclub IVN

Afgelopen juni heeft een groepje enthousiaste tieners een muizenruiter gemaakt aan de Mandelandenweg bij Eelde. Een muizenruiter is ideale schuilplek voor muizen en is daarmee een soort “uilenrestaurant”. Het concept is niet heel ingewikkeld. Je maakt een soort tipi van stokken met daarin een verdieping die een stukje van de grond een plateau vormt. Onder dat plateautje worden takken gelegd zodat muizen van de grond op het plateau kunnen komen. De tipi wordt compleet gemaakt door een afdekking met takken en hooi of eventueel ander snoeiafval. De muizenruiter in dit geval is uitgerust met een afgedekte buis waarin wat kippenvoer gestrooid kan worden. De buis eindigt op het plateau, hierdoor is er ook voldoende voer voor de muizen om de winter door te komen. De muizenruiter aan de Mandelandenweg is geplaatst in de buurt van het kippenhok waardoor er voldoende aanbod van voer is. De ochtend was zeer geslaagd met een mooi eindresultaat. De Steenuilenwerkgroep kan helpen met het maken van een muizenruiter mocht hiervoor interesse zijn. Ook op Youtube staan filmpjes over het maken van muizenruiters.

Roel Rijskamp

Drama in Winde

Eindelijk een broedgeval met drie kerngezonde jongen in Winde. Bij de laatste inspectie op vrijdag 3 juni zaten er nog steeds 3 kerngezonde jongen in de kast. De volgende ochtend zou onze ringer de jongen en mogelijk de oudervogel voorzien van een unieke ring. Toen we op zaterdag 4 juni kwamen met de ringer en de uitgenodigde kinderen van de natuurclub was de deceptie extra groot toen bleek dat in de nacht van 3 op 4 juni de jongen gedood zijn door vermoedelijk een Steenmarter. Ondanks de aanwezigheid van de speciale “sluis” om predatie tegen te gaan is dit helaas dus toch

niet gelukt. De teleurstelling was bij de kinderen en de bewoners net als bij ons enorm.

Roel Rijskamp

Wist-je-datjes

- We gaan onderzoek doen naar het nog beter maken van de steenuilenkasten door middel van camera's. Op die manier proberen we de maten van de "sluis" optimaal te maken en de predatiedruk door Steenmarters te verlagen.
- Steenuilen belang hebben bij een gevarieerd landschap. Je kan contact opnemen met een coördinator voor advies om je erf nóg aantrekkelijker te maken.
- Steenuilen in hun tweede jaar geslachtsrijp zijn.
- De keuze voor een broedplaats onvoorspelbaar is.
- Steenuilen jarenlang op dezelfde plaats kunnen broeden
- Steenuilen in Groot-Britannië zijn "ingevoerd"
- Het verspreidingsgebied van Steenuilen niet noordelijker is dan Denemarken
- We dit najaar 106 kasten hebben schoongemaakt of vervangen

Aanvliegende Steenuil. Foto gemaakt door Ger Brink in Hongarije (mei 2022)

Hoe verging het de steenuilen in Peize?

Naast de gewone werkzaamheden van de werkgroep waren er toch wat bijzondere zaken te vermelden.

Zo zit op één adres al een aantal jaren een Steenuil paar onder de dakpannen. Dit paartje zat eerst in een -niet marterproof- kast. Predatie lag voor de hand en dat gebeurde dus ook. De kast werd vervangen, maar de Steenuiltjes prefereren vanaf dat moment een woning onder de pannen. Geen probleem.

Verheugend was het te melden dat op de Boerlaan in een keer twee nieuwe broedpaartjes ontstonden. In de geluidsronde werd geen contactgeluid terug ontvangen op die locaties, dus was het des te verrassender dat er in zo twee broedgevallen werden aangetroffen. Omdat we bij broedgevallen altijd intensiever beheren, bleek na een week of twee dat de eieren uit deze nesten geroofd waren. Ons vermoeden is dat Eekhoorns hiervoor verantwoordelijk zijn.

Aan de Rietweg was weer een succesvol broedpaar aanwezig, waarbij in mei een drietal jongen geringd konden worden. Hulde voor de Steenuilouders die in een lastig jaar toch voldoende voedsel hebben kunnen vinden. Het is namelijk algemeen bekend dat het een slecht muizen- en insectenjaar is.

Om toch wat meer zicht te krijgen op wat er gebeurt in de kasten overwegen we om, in specifieke situaties, camerabewaking in te stellen.

Ger Brink

Steenuilen in Donderen 2022

Geen jaar is hetzelfde en dat geldt ook voor onze Steenuilen. Het jaar 2022 was een verrassingsjaar. Tumult bij het luisteren in de late winter. Toenemende stilte tijdens het voorjaar en een aantal verrassingseieren wat later in het broedseizoen. Ik heb het over de nestkasten in Donderen, Yde en Vries. Deze laatste twee dorpen zijn evenals de afgelopen jaren nog steeds oorverdovend stil. In tegenstelling tot de jaren negentig en vroege jaren 00 toen de Steenuil met name Yde als ideale habitat beschouwde. Eén en ander is opgetekend door Paul van der Veur uit De Punt die in zijn dagboeken melding maakt van de aanwezigheid en het ringen van Steenuilen maar ook trouwe nestkasthouders vertellen hierover en hebben zelfs hun tuinbeplanting aangepast om de toen aanwezige uilen verkeersveilig door het dorp te laten vliegen.

Donderen heeft daarentegen tot nu toe altijd een aantal steenuilen onder de dorpse vleugels gehouden. Met wisselend succes, dat wel. Ook dit jaar vreesden we voor een slecht uilenseizoen. Weinig muizen en een nat voorjaar, geen ideale omstandigheden. Op 15 mei wierpen we een voorzichtige blik in de nestkast aan de Dorpsweg. De enig nog overgebleven kast waar we kans hadden. Alle andere kasten waren leeg of bevolkt door spreeuwen of meesjes. Eén eitje, één volwassen uiltje, een minimaal succes maar wel een sprankje hoop. Nieuwsgierigheid is een noodzakelijke eigenschap voor vogelaars dus op 29 mei maar weer even de boom in om te kijken hoe het ervoor stond. De Steenuil had dit keer drie eieren om uit te broeden. Het sprankje veranderde hiermee in een sprank. Geweldig en wat opviel was dat het uiltje geen ring droeg, dus waarschijnlijk niet uit de directe omgeving kwam. Toen het eenmaal 12 juni was geworden en we onderaan de boom nog razend benieuwd stonden te zijn, waren erboven in de boom twee jongen uit

het ei gekropen. Of het derde ei ook nog zou uitkomen was twijfelachtig hoewel het nog lekker warm aanvoelde.

Ringen dus en op 6 juli met een linnen tasje naar boven. Eén, twee en ja hoor drie jongen plus moeder in een katoenen tasje naar beneden. Het eerste jong dat we uit de tas haalde, voelde goed en stevig aan, was levendig en het niet helemaal eens met de gang van zaken. Het bleek ook nog het lichtste kuiken te zijn want de andere twee overtroffen hun broer of zus in gewicht en grootte. Ringer Rinus Dillerop mat de vleugels, woog de kuikens, bevestigde een ring om een pootje van zowel de kuikens als de volwassen uil en registreerde de gegevens.

Op de grond gezeten met vijf grote mensen rondom drie kleine kuikens en moedervogel onder een afdak, omdat het dreigde te gaan regenen, genoten we nog even na van zoveel ultieme schoonheid. Daarna snel terug het nest in want ons genieten was niet geheel aan de Steenuilen zelf besteed.

Ronand Valstar, namens de Werkgroep Steenuilen DYV (Pieter Boekel,Michiel de Leeuw,Ronald Pauw,Paul de Vries)

Foto's Paul de Vries en Pieter Boekel

Adukte vrouw KJ2, hand- en slagpennen flink gesleten

Steenmarters in steenuilkasten

Dit jaar bij de schoonmaakrondes stuitten we op een aantal kasten die Steenmarters gebruiken als voedselopslag, latrine of slaapplaats. In Winde en in Donderen werden kasten met elk drie jongen gepredeeerd. Onderstaande foto's werden gemaakt tijdens het schoonmaken van de kasten aan de Lugtenbergerweg in Eelde. Bij het eerste geval rende de verstoorde marter over de rug van de schoonmaker weg. Bij de tweede roken de schoonmakers letterlijk onraad en werd met een stok de marter gewekt....en rende weg (let op de typische ronde rug die alle marterachtigen hebben).

Foto's: Saskia van Rouveroy (stills uit fimpjes)

Helaas....lang heeft het niet geduurd....

Zondag 9 oktober, schoonschip maken in de nestkasten in Donderen of te wel de ergste rommel uit de nestkasten halen. Vooral als er spreeuwen gebruik hebben gemaakt van een uilenkast betekent dat een emmer vol stro. Dat troffen we dan ook aan in één van de eerste kasten op onze schoonmaaktocht. We hebben ook een nieuwe nestkasthouder verwelkomt in het dorp. Spontane actie onzerzijds want zo'n mooie eik op zo'n mooie plek konden we niet zonder kast laten voortbestaan. Sterker nog er vliegt met regelmaat een uiltje rond het huis. De eigenaar bleek jaren geleden al eens een kast te hebben gehad en was blij verrast met ons aanbod. Welkom terug dus.

Enigszins vertraagd op naar de volgende kast. De kast met de drie op 6 juli geringde kuikens. De kasthouder bleek een bang vermoeden te hebben. Het was de laatste tijd erg stil wat de uiltjes betreft. Het zou niets verbazen als we in de kast iets naars zouden aantreffen. Ongerust dus naar boven en het deksel gelicht. Er vloog een uiltje uit maar tot ieders grote schrik lag er een dood uiltje en een complete vleugen in de kast. Twee slachtoffers van, ja van wat. Droogte misschien? Bij nader inzien, omdat er nogal wat ontbrak aan het stoffelijk overschot toch een roof. De natuur heeft zijn schoonheid maar zeker ook zijn harde kant. Voor de kwetsbare populatie, de nestkasthouder en ons een extra tegenvaller.

Ronand Valstar, namens Werkgroep DYV

Op zoek naar vrijwilligers

Voor de Steenuilen Werkgroep in de driehoek Vries, Eelde, Peize zijn we op zoek naar vrijwilligers die ons willen helpen om de Steenuilen in onze regio, verdeeld over vier subgroepen met een eigen coördinator, te beschermen. Met de huidige groep vrijwilligers komen we nog net wat handige handen tekort en is versterking hartstikke welkom. Dat beschermingswerk doen we door het plaatsen van steenuilenkasten waarin een "martersluis"

is aangebracht. Steenuilen verspreiden zich langzaam en het zou mooi zijn als we het meest noordelijke broedgebied nog wat weten uit te breiden.

Wat doet de steenuilen werkgroep:

- Het houden van geluidinventarisaties in de late winter om te onderzoeken of en waar er zich steenuilen bevinden.
- Het bezoeken van de nestkasten in het voorjaar om de aanwezigheid van broedsels te inventariseren.
- In het voorjaar/begin zomer de nestkasten waar broedsels zijn geconstateerd bezoeken om de kuikens te laten ringen en te registreren.
- In het najaar een laatste ronde langs alle kasten om ze schoon te maken, te repareren of eventueel te vervangen.

De nestkasten bevinden zich op een hoogte van drie tot vijf meter in een boom. Om er te komen gebruiken we steekladders, een klimtuig en hijsmateriaal om nieuwe kasten te plaatsen. Om dit veilig te doen hebben we minimaal drie mensen per activiteit nodig. Op gezette tijden worden er klimcursussen gegeven om goed voorbereid te zijn.

Wat biedt het werken bij de werkgroep:

- Veel verrassingen. Zijn er wel of geen broedsels. Gaat het goed met de kuikens. Het uit de kast halen van de kuikens om te ringen (door een professionele ringer).
- Een enthousiaste groep vrijwilligers.
- Mooie contacten met nestkasthouders op wiens erf een kast geplaatst is.
- Een gemeenschappelijk doel: het wel en wee en het behoud van deze bijzondere en kwetsbare vogel.

Geen hoogtevrees en een hart voor vogels? Lak aan vrijblijvendheid? Neem contact met ons op via steenuilennoorddrenthe@gmail.com of met Roel Rijskamp via 0610510777

Lithografie Erik van Ommen

Via ons twitteraccount (@steenuilen) kwam begin oktober 2021 een bericht binnen van de bekende natuurkunstenaar Erik van Ommen:"…. of we misschien belang hadden bij een paar lithografieën van een steenuil….."? Dat hebben we ons natuurlijk niet twee keer laten zeggen. De volgende dag konden we ze al ophalen in zijn atelier in Vries. In het atelier was Erik net bezig met een bijzondere techniek om een Slechtvalk op een fantastische wijze op het witte doek te vereeuwigen.
Tijdens een geanimeerd gesprek kwam het bijzondere verhaal over de lithografie naar voren. Erik heeft in de jaren negentig een Steenuil in een knotwilg laten afdrukken in een oplage van 500 stuks, alle gesigneerd en genummerd. Een aantal van de drukken kwam onlangs tevoorschijn uit een la van de voormalige drukker (die al niet meer bestaat). De ongeveer 25 afdrukken hebben ruim een kwart eeuw in de la gelegen. De vinder had contact opgenomen met de kunstenaar en ze teruggegeven. De "kunstenaar op reis" zoals Erik van Ommen zich op twitter noemt, nam snel contact op met onze werkgroep en bood aan dat we ze mochten hebben.

Tijdens de corona-proof seizoensafsluiting is het eerste exemplaar als verrassing aan Anne van der

Zijpp aangeboden. Hij heeft als één van de kartrekkers de afgelopen jaren onze- vroegere-werkgroep weer nieuw leven ingeblazen. Omdat hij de afgelopen zomer besloten heeft een stapje terug te doen, was dit een mooie gelegenheid om hem te bedanken voor zijn inzet als coördinator.

De coördinatie van de werkgroep is nu overgedragen en mede in handen van Roel Rijskamp: roel.rijskamp@gmail.com of via 06-53980312 (zie ook aanhef van deze Nieuwsbrief).

Roel Rijskamp

Seizoensafsluiting

Zaterdagmiddag 19 november hielden we onze tweede bijeenkomst voor alle leden van de werkgroep (23 inmiddels). Er waren 12 mensen aanwezig waaronder drie (van 4) nieuwe leden. Enkelen moesten zich wegens ziekte of weekenddiensten afmelden. Speciale gast was Claus van den Hoek die ons vertelde over zijn werk als kastenbouwer en ervaringen deelde die hij had opgedaan met het gedrag van Steenuilen en dat van Steenmarters. Meerdere experimenten met de maten van de “martersluis” hebben geleid tot het huidige ontwerp. Het plaatsen van een camera achter in de kasten leidde tot veel nieuwe kennis over Steenuilen, o.a. over de geluiden die ze maken (en dat zijn er meer dan de roep van man en vrouw en de bedelgeluidjes van de jongen).Predatie door marters, Eekhoorns en ratten blijft een probleem. De ingebouwde nieuwe kastsluisjes lijken afdoende tegen de Steenmarter, maar het buitenhouden van Boommarters en Eekhoorns is vrijwel ondoenlijk. Voor ons is er werk aan de winkel: we zullen onze kasten geleidelijk moeten voorzien van deze nieuwe sluisjes en taai moeten volhouden. Teleurstellingen moeten ingecalculeerd worden! Het was een leerzame, nuttige en gezellige afsluiting.

Anne van der Zijpp

Claus van den Hoek legt uit... *Foto Anne van der Zijpp*

Foxwolde: een nieuwe lokatie voor nestkasten

Op 12 november werden er 7 nieuwe kasten opgehangen op even zovele nieuwe plekken in Foxwolde. Hieraan ging- op verzoek van bewoners- een informatieavond vooraf door twee leden van onze werkgroep: Ger Brink en Ronand Valstar.

Dit leidde tot enthousiate reacties en aanmelding van nieuwe werkgroepsleden die ter plekke actief zullen worden. Binnenkort zullen er nog twee kasten worden bij geplaatst.

De bedoeling is dat de nieuwe lokatie een verbinding zal worden met de broedlokaties in Peize.

Mogelijk zullen tussen dit gebied en de nieuwe plek nog enkele kasten geplaatst moeten worden als overbrugging (“steppingstones”). Zie daarvoor het kaartje op bladzijde 2 van deze Nieuwsbrief.

Steenuilen leggen vanaf hun geboorteplek maar korte tot hele korte afstanden af voor een eigen broedplek.

Wens....

We wensen alle nestkastbezitters, donateurs, medewerkers en belangstellenden mooie feestdagen en een goed 2023. Dit jaar hebben we veel werk verzet, een flink kastenbestand opgebouwd, nieuwe dingen geleerd. Het was ook een goed muizenjaar en dat is altijd een stevige basis voor een goed broedseizoen daarna. We koesteren hoge verwachtingen....

Nog even dit...

U was van ons gewend dat er twee Nieuwsbrieven per jaar verschenen. We hebben dit om meerdere redenen teruggebracht naar een. Te verschijnen aan het eind van het jaar. Dat wordt dan wel een dikkere... zoals u gemerkt zult hebben.